

**EN RECORD DE PERE BARREDA I EDO,
PROFESSOR TITULAR DE FILOLOGIA LLATINA
DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA**

IGNASI-XAVIER ADIEGO
Director del Departament de Filologia Llatina
adiego@ub.edu

Transcorregut un any des del sobtat decés del nostre company i amic Pere-Enric Barreda i Edo, l'impacte d'aquesta cruel notícia ens segueix tenint trasbalsats, sorpresos i entristits als qui formem el Departament de Filologia Llatina de la Universitat de Barcelona, del qual ell era un membre molt distingit i molt estimat. Per bé que el pas del temps fa que de la incredulitat es passi a la resignació, també té l'efecte de fer-nos encara més conscients de la seva absència, no només en l'aspecte personal sinó també en el professional. Del xoc inicial, de l'aclaparament per una pèrdua inesperada d'un home encara jove, d'un col·lega que ha estat alumne d'uns, company de fatigues en la carrera universitària per a altres, i professor dels més joves, hem passat a trobar a faltar tot el que representava Pere Barreda per a nosaltres i per a la Filologia Llatina

Tot i que en Pere Barreda era un estudiós i home de lletres tan polifacètic que ha deixat un buit irreparable en els més variats àmbits de la recerca, m'agradaria glossar en particular la seva figura de llatinista i de professor del Departament de Filologia Llatina, recordar el llegat que ens ha deixat i lamentar tot el que ja no ens podrà transmetre.

En Pere era, dins de l'àmbit de la nostra universitat, una persona cordial però també reservada, una persona que feia gala d'una gran discreció: poc amic de fer-se notar, complia amb dedicació i entusiasme la seva tasca docent i es consagrava amb la mateixa intensitat a la recerca, defugint qualsevol protagonisme. Però amb aquesta discreció, sense fer soroll, anava construint

una carrera científica molt sòlida i envejable. A les demostracions exagerades i a les exhibicions de personalismes, no infreqüents en un món de vanitats com és l'universitari, en Pere oposava la suau remor del teclat, la parsimònia de la lectura, la paciència en la cerca de documents. I confegia així la imatge clàssica i ideal del veritable filòleg: guardià de les paraules, desvetllador dels textos, amic dels clàssics, transmissor de la saviesa. Tanmateix, això no vol dir que en Pere visqués tancat a la torre d'ivori de l'erudició: tots els que el varen conèixer saben com de gran era el seu compromís amb la llengua catalana i amb la cultura, la història, el paisatge, les tradicions i les persones de la seva terra, el Maestrat. Ell sempre tingué present aquesta continuïtat entre la seva tasca investigadora i la voluntat de contribuir a millorar la coneixença i l'estima pel seu país.

La trajectòria universitària de Pere Barreda està i estarà per sempre lligada a la Universitat de Barcelona i al seu Departament de Filologia Llatina. Hi va entrar com a estudiant l'any 1982 i hi va romandre fins al final. Va passar, com molts de nosaltres, per tota mena de contractes i categories, fins arribar a ser Professor Titular l'any 2001.

En Pere sempre va mostrar una enorme implicació en la docència i en tota mena d'activitats científiques. En el moment de la seva desaparició, era el director de la revista *Anuari de Filologia, Antiqua et Mediaevalia*, pertanyia a l'Institut de Recerca en Cultures Medievales (IRCVM) i participava en diferents i importants projectes d'investigació. Els qui vàrem ser els seus companys de Departament el recordem també per un tret singular que, ara, passat el temps i veient com ha evolucionat tot, parla molt de la seva clarividència: en Pere va ser un pioner en la incorporació de les noves tecnologies al nostre Departament. Em sembla veure'l ara, assegut davant d'una d'aquelles pantalles d'ordinador que ocupava tota la taula, observant unes franges de colors molt vius i en moviment mentre estava "defragmentant el disc dur", una expressió per a nosaltres inaudita i indesxifrabla en aquells temps (i encara ara...). A més, Pere Barreda va ser el primer professor del Departament que va tenir una pàgina web pròpia. Això sí, estava escrita en un pulcre llatí.

Pere Barreda havia entrat a formar part del Departament de Filologia Llatina l'any 1988, quan, un cop llicenciat en Filologia Clàssica, va obtenir, gràcies al seu brillant expedient acadèmic, una beca de formació del personal investigador per dur a terme la tesi doctoral sota la direcció del professor José Luis Vidal Pérez. La influència del seu tutor és evident en l'elecció del tema: essent el Dr. Vidal un eminent especialista en Virgili, no estranyarà que en Pere Barreda escollís un dels poetes èpics que succeïren aquell príncep de la poesia llatina: Publi Papini Estaci, autor de dos grans poemes èpics, la *Tebaida* i l'*Aquil·leida*, així com d'una antologia de poemes per a ocasions, anomenada *Silves*. En Pere decidí de fer una tesi que s'inscrigués dintre del que anomenem estudis de tradició clàssica. El seu objectiu fou de resseguir la presència i l'impacte del poema *La Tebaida* d'Estaci en les lletres espanyoles. Per bé que

hom pugui tenir Estaci com un poeta menor en comparació amb els gegants de la poesia llatina d'època imperial, Virgili, Horaci i Ovidi, el cert és que ha estat conegut i llegit al llarg dels temps, com ho demostra la seva presència a la *Divina Commedia*, on Dante fa guiar-los, a ell i a Virgili pels camins del Purgatori. I amb aquests versos, que toscament tradueixo de l'italià, es presenta Estaci a Dante i Virgili:

Tan dolç fou l'esperit de la meua veu,
que, nat a Tolosa, Roma em feu venir,
i hi vaig merèixer cenyir de murta les temples.

La gent d'allà encara em diu Estaci;
vaig cantar Tebes i després el gran Aquil·les;
però vaig caure al camí quan carregava la segona obra.

(Tanto fu dolce mio vocale spirto,
che, tolosano, a sé mi trasse Roma,
dove mertai le tempie ornar di mirto.

Stazio la gente ancor di là mi noma:
cantai di Tebe, e poi del grande Achille;
ma caddi in via con la seconda soma.)

(Purgatori XXI, 88-93)

A la seva tesi, Pere Barreda va centrar-se en tres vessants de la influència de la *Tebaida* d'Estaci en la cultura espanyola: de primer, el seu impacte en la literatura espanyola, sobretot del segle d'Or. En segon lloc, les traduccions al castellà de les seves obres; i finalment, la presència textual d'Estaci, és a dir, els manuscrits amb la seva obra conservats a les biblioteques espanyoles. En abordar aquest darrer aspecte, Pere Barreda palesà el seu domini absolut del que anomenem la filologia formal: la capacitat de llegir els antics manuscrits, de comparar les versions i de notar-ne les diferències. Ja només acabar la carrera havia fet una primera aproximació a la tradició manuscrita d'Estaci en dedicar la seva tesi de llicenciatura a l'estudi detallat d'un important manuscrit conservat a la catedral de Tortosa. I ara, en confegir aquesta part de la seva tesi doctoral, Pere Barreda va completar la seva formació com a filòleg bo i adquirint la subtileza, el rigor i la cura que exigeix el nostre ofici.

Al costat de la seva tesi i de les nombroses publicacions que en sortiren, el professor Barreda ens ha deixat un preciós exemple del que és la culminació de la tasca del filòleg: l'edició i traducció, amb introducció i profusió de notes, de l'altre gran poema èpic d'Estaci, *l'Aquil·leida*, que va aparèixer dintre de la col·lecció "Bernat Metge" de clàssics grecs i llatins. Amb a seva traducció, Pere Barreda afegí el seu nom a la llarga llista de filòlegs que hi han participat i on trobem noms tan assenyalats com els de Carles Riba, Miquel Dolç, Joan Petit o Marià Bassols.

L'Aquil·leida, com a bon poema èpic, comença amb una invocació a la Musa i amb l'enunciat del subjecte del poema, en aquest cas Aquil·les, el nét d'Èac. Permeteu-me acabar aquesta breu remembrança del company desaparegut citant aquesta invocació inicial en l'elegant traducció en prosa de Pere-Enric Barreda:

Parla'm, deessa, del puixant Eàcida, descendent del Tonant, que el temia fins al punt de vedar-li la successió en el seu regne del cel. Tot i que el poema de Mèonia recull moltes gestes d'aquest guerrer, encara en resten més per tractar: permet-me recórrer -aquest és el meu desig- tota la seva vida heroica, treure'l amb la trompa de Duliqui de la seva vida clandestina a Esciros, i, sense aturar-me quan arrossegava Hèctor, cantar la seva joventut al llarg de tota la guerra de Troia.

(Magnanimum Aeaciden formidatamque Tonanti
progeniem et patrio uetitam succedere caelo,
diua, refer. quamquam acta uiri multum inclita cantu
Maeonio, sed plura uacant: nos ire per omnem
(sic amor est) heroa uelis Scyroque latentem
Dulichia proferre tuba nec in Hectore tracto
sistere, sed tota iuuenem deducere Troia.)

(Estaci, *Aquil·leida*, I, 1-7)

Aquesta edició i traducció, així com la resta de la seva producció científica és el preuadíssim llegat que ens ha deixat el nostre company Pere Barreda. Que serveixi de conhort davant la seva pèrdua saber que els fruits de la seva tasca de filòleg romandran imperibles.